

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษากลของสภาพการณ์แข่งขันต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงและไมตรีสัมพันธ์ต่ำ โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ 3 ประการ คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของนักเรียนในสภาพการณ์แข่งขันกลุ่ม แข่งขันเดี่ยว และไม่แข่งขัน 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงและไมตรีสัมพันธ์ต่ำ ในแต่ละสภาพการณ์ข้างต้น และ 3) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ความสามารถทางด้านการคิดสร้างสรรค์หรือพฤติกรรมสร้างสรรค์เป็นคำที่เคยได้ยินกันมาช้านานแล้ว แต่ไม่ค่อยมีใครให้ความสนใจ เพิ่งจะมีผู้ให้ความสนใจกันอย่างกว้างขวางเมื่อไม่นานมานี้ จากผลการสำรวจของไฮส เลียมแกว เกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างสรรค์ในวารสารการวิจัยต่าง ๆ พบว่า "นับตั้งแต่คริสต์ศักราช 1950 ถอยหลังไปจะไม่ค่อยพบรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างสรรค์ แต่หลังจากคริสต์ศักราช 1950 เป็นต้นมาพบว่าม้งานวิจัยทางด้านนี้ปรากฏมากขึ้น"¹ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามนุษย์เริ่มมีการสำนึกถึงความสำคัญของพฤติกรรมสร้างสรรค์ความมีบทบาทต่อการเจริญก้าวหน้าของประเทศ ดังที่ มัมน์ (Mummn) ได้กล่าวไว้ว่า "ในการที่มนุษย์พยายามพัฒนาารจักร โดยเริ่มตั้งแต่ใช้คนลากไปต่อมาใช้มาลาก และในที่สุดใช้เครื่องจักรได้สำเร็จ นับว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมสร้างสรรค์ทั้งสิ้น"² นอกจากนี้ ทอร์แรนซ์ (Torrance) ยังได้กล่าวไว้ว่า

¹ไฮส เลียมแกว "ความคิดสร้างสรรค์และความถนัดทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514), หน้า 1.

²Norman L. Mummn, Introduction to Psychology (Boston: Houghton Mifflin Co., 1962), p. 54.

"พฤติกรรมสร้างสรรค์ช่วยให้เกิดการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ การประดิษฐ์และศิลปะต่าง ๆ"¹
 คั้งนั้นถ้าหากมนุษย์ปราศจากพฤติกรรมสร้างสรรค์เสียแล้วในปัจจุบันโลกมนุษย์ก็คงจะไม่เจริญ
 ถึงเพียงนี้

ในเรื่องของพฤติกรรมสร้างสรรค์ ปัญหาที่ได้รับความสนใจศึกษาค้นคว้ากันอยู่มากคือ
 เรื่ององค์ประกอบที่สั้กักกันหรือส่งเสริมใหม่มนุษย์แสดงพฤติกรรมสร้างสรรค์ องค์ประกอบที่สำคัญ
 ที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมใดแก่องค์ประกอบที่เกี่ยวกับตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อม ในส่วนที่เกี่ยว
 กับตัวบุคคลองค์ประกอบที่สำคัญคือบุคลิกภาพ มีงานวิจัยจำนวนมากที่ยืนยันว่าบุคลิกภาพมีส่วน
 สัมพันธ์กับการแสดงพฤติกรรมสร้างสรรค์ของบุคคล เช่นการศึกษาของ แมคคินนอน (Mackinnon)
 ซึ่งทำการศึกษามุคลิกภาพของสถาบันที่มีความคิดสร้างสรรค์และไม่มีความคิดสร้างสรรค์
 แมคคินนอนพบว่าสถาบันทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันทางด้านบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญ²
 เนื่องจากบุคลิกภาพมีขอบข่ายกว้างขวางประกอบด้วยรายละเอียดเป็นจำนวนมาก จนไม้อาจ
 จะนำมาศึกษาได้ทั้งหมดในคราวเดียวกัน ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์
 มาศึกษา ซึ่งยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษามาก่อน ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจว่าบุคลิกภาพแบบไมตรี
 สัมพันธ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสร้างสรรค์มากน้อยเพียงใดหรือไม่

ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สมิท (Smith) ได้ทำการศึกษาพบว่าหลักสูตร
 การเรียนการสอนตลอดจนสภาพการณ์ในโรงเรียนและในห้องเรียนมีผลต่อการพัฒนาความคิด
 สร้างสรรค์ ห้องเรียนที่เปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดที่แปลกและใหม่ของตน
 ออกมาได้อย่างเต็มที่ยอมเป็นห้องเรียนที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นอย่างมาก³

¹ E.P. Torrance, Guiding Creative Talent (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1965), p. 5.

² Mackinnon, cited in Douglas N. Jackson and Samuel Messick, Problems in Human Assessment (New York: McGraw-Hill Book, 1967), p.480.

³ Smith, อ้างใน ชาวนา ยุทธสุริยพันธ์, "การศึกษาเปรียบเทียบความคิด
 สร้างสรรค์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาระหว่างโรงเรียนสาธิต
 และโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรปกติ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา
 ประสานมิตร, 2514), หน้า 2.

สภาพการณ์แข่งขันก็เป็นสภาพการณ์หนึ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ เช่น พฤติกรรมสร้างสรรค์ และถ้าสภาพการณ์แข่งขันต่างกันก็จะมีระดับการกระตุ้นต่างกัน ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมออกมาต่างกัน ประกอบกับสภาพการณ์แข่งขันเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลประสบอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน จึงน่าจะได้นำการศึกษาให้ชัดเจนไปว่าสภาพการณ์แข่งขันแบบใดที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมสร้างสรรค์ โดยเฉพาะพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมาย ซึ่งบุคคลใช้เป็นสื่อในการแสดงความคิดหรือความเข้าใจของตนให้ผู้อื่นเข้าใจ ขณะเดียวกันก็เป็นสื่อในการที่จะเข้าใจความคิดของผู้อื่นได้ดีกว่าพฤติกรรมสร้างสรรค์ทางคำรูปภาพหรือสัญลักษณ์หรือคำอื่น ๆ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพแบบไม่ตรึงสัมพันธ์ต่างกัน ในสภาพการณ์แข่งขันแบบต่าง ๆ

ผลจากการวิจัยนั้นนอกจากจะช่วยตอบข้อสงสัยข้างต้นแล้วยังสามารถจะนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพการณ์เรียนการสอนให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายได้อย่างเต็มตามศักยภาพและถูกทาง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างสรรค์

(กิลฟอร์ด (Guilford) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของพฤติกรรมสร้างสรรค์ว่าเป็นความสามารถทั่ว ๆ ไป ที่ทุกคนมี ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง โดยเฉพาะ) และลักษณะเด่นของพฤติกรรมสร้างสรรค์ก็คือพฤติกรรมสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดแบบอเนกนัย (Divergent thinking) ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือมีความสามารถในการคิดคล่อง (Fluency) ความสามารถในการคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และมีความสามารถในการคิดริเริ่ม (Originality)¹

(แอนเดอร์สัน (Anderson) มีความเห็นว่าพฤติกรรมสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความคิดใหม่ ๆ เป็นการกระทำที่บุคคลเลือกมาจากประสบการณ์ทั้งหมด

¹ J.P. Guilford, The Nature of Human Intelligence (New York: McGraw-Hill Book Co., 1967), p. 138.

ที่ผ่านมาเพื่อสร้างกระสวน (pattern) แนวคิดหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับศักยภาพของการสร้างสรรค์ ฉะนั้นการสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีสิทธิเป็นเจ้าของแต่มีมากน้อยในระดับต่าง ๆ กัน และสามารถพัฒนาไคถาจัดสภาพการณ์ให้เหมาะสม¹

ทอร์แรนซ์ (Torrance) ได้ให้ความหมายว่าพฤติกรรมสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่บุคคลพยายามจะสร้างแนวคิดหรือสมมติฐาน ทดสอบและเปลี่ยนแปลงแก้ไขสมมติฐาน ตลอดจนสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ² วอลแลค และ โคแกน (Wallach and Kogan) ได้เสนอความคิดใหม่ว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นจะเป็นความสามารถที่จะคิดโยงสัมพันธ์ เมื่อระลึกสิ่งใดใดก็จะเป็นสะพานให้ระลึกสิ่งอื่นใดต่อไป³

บอร์น (Bourne) ได้อ้างแนวคิดของเมดนิค (Mednick) ที่เมดนิคกล่าวว่าการสร้างสรรค์เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ให้รวมเป็นรูปใหม่ ระดับ (degree) ของการสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับระดับของความห่างไกลของสิ่งที่นำมาเชื่อมโยงกัน (remote association) เช่นการประยุกต์แนวคิดทางเคมีเข้าสู่แนวคิดทางประวัติศาสตร์ บอร์นถือว่าเป็นการสร้างสรรค์มากกว่าการประยุกต์แนวคิดทางเคมีเข้าสู่แนวคิดทางชีววิทยา⁴ เกทเซล (Getzels) กล่าวว่าเกณฑ์การพิจารณาการสร้างสรรค์นั้นดูจากแนวคิดหรือ

¹ Ronald D. Anderson and Others, Developing Children Thinking Through Science (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1970), p.90.

² E.P. Torrance, Creativity (Washington D.C.: Association of Classroom Teachers of The National Education Association, 1969), p.4.

³ Michael A. Wallach and Nathan Kogan, Modes of Thinking in Young Children (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1971), p.72.

⁴ Lyle E. Bourne Jr, Bruce R. Ekstrand, and Roger L. Dominowski, The Psychology of Thinking (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1971), p. 72.

ผลผลิตที่บุคคลทำว่ามีความแปลกใหม่และนำไปปรับปรุงให้เกิดผลได้แค่ไหน¹ ไอส์เนอร์ (Eisner) กล่าวว่าผลผลิตที่บุคคลทำจะชี้ให้เห็นว่าใครควรได้รับการเรียกว่า "ผู้สร้างสรรค์" ซึ่งไอส์เนอร์อธิบายเพิ่มเติมว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นผลของความคิดทั้งในส่วนของผู้ที่คิดอย่างสร้างสรรค์และการตัดสินในส่วนของผู้อื่น บางคนอาจมีความคิดสร้างสรรค์สูงแต่ถาคความคิดเหล่านั้นเป็นส่วนตัวก็ไม่มีใครสังเกตเห็นและไม่ได้รับการตัดสิน ดังนั้นในขณะที่บุคคลมีความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นเขาต้องสร้างผลงานบางอย่างเพื่อเสนอความคิดสร้างสรรค์ออกมา และความคิดนั้นต้องได้รับการตัดสินว่าเป็นของใหม่มีเหตุผลและมีประโยชน์หรือเป็นที่พอใจของคนบางกลุ่มในเวลา²)

(แมคแคนเลส (McCandless) เสนอว่า พฤติกรรมสร้างสรรค์น่าจะหมายถึงพฤติกรรมที่เป็นทั้งรูปกระบวนการคิดและผลผลิต จากผลผลิตที่บุคคลทำก็สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาพฤติกรรมสร้างสรรค์ ผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์จะต้องผลิตผลงานที่แปลกใหม่หรือมีความริเริ่ม ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่ามีความหมายมีคุณค่าต่อผู้สร้างและวัฒนธรรมของเขา³)

ในเรื่องของสภาพการณ์ กิเซลิน (Ghiselin) ได้ชี้แจงเพิ่มเติมไว้ว่า การสร้างสรรค์จะเกิดกับบุคคลที่มีสิ่งแวดล้อมหรือตกอยู่ในสภาพการณ์เฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพการณ์ที่มีแรงกดดัน (Press) กิเซลินได้ยกตัวอย่างไว้ว่า ศิลปิน นักประพันธ์

¹Jack Getzels, "Creativity," Encyclopedia of Education Research, 4th ed. (1969): 267.

²Elliot W. Eisner, "Research in Creativity: Some Finding and Conceptions," in Studies in Developmental Psychology, ed. Charles R. Day and William D. Ward (Berkley: Mc Cutchan Publishing, 1968), pp. 349-355.

³Boyd R. McCandless and Ellis D. Evans, Children and Youth: Psychosocial Development (Hinsdale, Illinois: The Dryden Press, 1973), pp. 216-217.

นักดนตรี และนักวิทยาศาสตร์นั้นตกอยู่ในสภาพที่มีแรงกดดัน ก็จะต้องแสดงหรือบรรยายความหมายของสิ่งต่าง ๆ ให้คนอื่นเข้าใจ เขาเหล่านั้นจำเป็นต้องคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อที่จะอธิบายสิ่งใหม่ ๆ เหล่านั้น¹

เกี่ยวกับบุคลิกภาพของผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งของตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความสามารถสร้างสรรค์ของเขา ได้มีผู้ศึกษาและแสดงแนวคิดในเรื่องนี้ไว้เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น กิลฟอร์ด (Guilford) ได้เสนอความเห็นว่าคุณที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความฉับไวที่จะรับรู้ปัญหามองเห็นปัญหา เปลี่ยนแปลงแนวความคิดใหม่ ๆ ใฝ่ใจ สามารถสร้างหรือแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ ได้ในหลายแนวทาง² สอดคล้องกับแนวคิดของ เจอร์ซิลด์ (Jersild) ที่สรุปว่า ลักษณะของผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์นั้นคือผู้ที่ไม่ยึดถือว่าคำตอบมีเพียงคำตอบเดียวเท่านั้นที่ถูกต้อง แต่เขาจะพิจารณาคำตอบในหลาย ๆ แนวที่อาจจะเป็นไปได้³

¹Brewster Ghiselin, The Creative Process (New York: New American Library, 1952), p. 21.

²J.P. Guilford, " A Psychometric Approach to Creativity," in Creativity: Its Educational Implications, ed. John Curtis Gowan, George D. Demos , and E.P. Torrance (New York: John Wiley & Sons, 1967), p. 20.

³Arthur T. Jersild, Child Psychology, 6th ed. (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1968), p. 500.

นอกจากนี้ ซันด์ (Sund)¹ และ ฟรอมม์ (Fromm)² ยังมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์นอกจากจะมีความฉับไวในการรับรู้ปัญหาแล้ว ยังสามารถที่จะยอมรับความขัดแย้ง มีความเชื่อมั่นในตนเอง อยากรู้อยากเห็น ชอบทำงานยากและรู้สึกสนุกกับการแก้ปัญหา สนองตอบปัญหาได้เร็ว มีความคิดยืดหยุ่น

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld) ทำการศึกษาลักษณะผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์พบว่าผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์ จะต้องมีความรู้สึกไวต่อปัญหา มีความสามารถในการคิดคล่องคิดยืดหยุ่น และคิดริเริ่ม มีทักษะที่จะอธิบายหรือแก้ไขแนวคิดเดิมให้อยู่ในรูปใหม่ เพื่อจุดประสงค์ใหม่ มีอิสระในการคิด ในการกระทำ เชื่อมั่นในตนเองและมักจะตัดสินใจปัญหาโดยตนเอง³

จากแนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพของผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์มักจะต้องเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น มีความฉับไวในการรับรู้และคิดแก้ปัญหาสามารถเปลี่ยนแปลงความคิด แสดงความคิดที่แปลกใหม่ได้หลายแนวทาง และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่า การอธิบายให้ความหมายพฤติกรรมสร้างสรรค์นั้นมีแนวคิดแตกต่างกันออกไป บางพวกก็เน้นในรูปกระบวนการคิด บางพวกก็เน้นในรูป

¹ Robert B. Sund and Leslie W. Trowbride, Teaching Science by Inquiry (Columbus Ohio: Charles E. Merrill Book, 1967), p. 204.

² Erich Fromm, "The Creative Attitude," in Creativity and Its Cultivation, ed. Harold H. Anderson (New York: Harper & Row, 1959), pp. 44-45.

³ Lowenfeld, cited in Gary A. Davis and Joseph A. Scott, Training Creative Thinking (New York: Holt, Rinehart & Winston, 1971), pp. 62-63.

ผลผลิตที่บุคคลทำ บางพวกก็เน้นที่สภาพการณ์ และบางพวกก็เน้นที่บุคลิกภาพ อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า [พฤติกรรมสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความสามารถ ในการคิดคล่อง คิย่คหย่น และคิคริเว้ม สามารถรวบรวมแนวคิดหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว แสดงออกด้วยวิธีใหม่ที่ต่างไปจากเดิม] ซึ่งสามารถจะวัดได้จากผลงานและแนวคิดที่บุคคลแสดง ออกในรูปของภาษาที่สื่อความหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ถ้อยแนวความหมายของพฤติกรรม สร้างสรรค์ตามแนวคิดที่บุคคลส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน

ทฤษฎีพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมาย *

กิลฟอร์ด (Guilford)¹ ได้เสนอทฤษฎีโครงสร้างเชาวันปัญญา (Structure of Intellect Theory) โดยอธิบายความสามารถของสมองมนุษย์เป็นโครงสร้างแบบจำลอง สามมิติ (Three Dimension Model) แสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านเชาวันปัญญานั้น ครอบคลุมลักษณะต่าง ๆ อย่างน้อย 120 ลักษณะ โครงสร้างเชาวันปัญญาของกิลฟอร์ด ประกอบด้วย 120 แบบจำลองจุลภาควิ (Micromodel) แต่ละแบบจำลองจุลภาคเป็น แบบจำลองสามมิติเล็ก ๆ ประกอบด้วย วิธีการคิด-เนื้อหา -และผลผลิต (Operation-Content-Product) กิลฟอร์ดได้อธิบายว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัญญา ต้องพิจารณาครอบคลุมทั้ง 3 ด้านจึงจะประมวลเข้าเป็นความสามารถทางสมอง รายละเอียด ของมิติทั้งสามมีดังนี้.-

มิติหนึ่ง เนื้อหาสาระ (Contents) ข้อมูลได้แก่ลักษณะและประเภทของ ความรู้ต่าง ๆ ที่มนุษย์จะเรียนรู้ได้มี 4 ประเภทคือ.-

1. ภาพ (Figural) คือข้อมูลและความรู้แบบรูปธรรม (Concrete) มีรูปลักษณะที่รับรู้ได้กายด้วยประสาทสัมผัสต่าง ๆ

✓ 2. สัญลักษณ์ (Symbolic) คือข้อมูลเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ตัวอักษร ตัวเลข ตัวโน้ตดนตรี รหัส เครื่องหมายต่าง ๆ ที่มีความชัดเจนในตัวเอง

✓ 3. ความหมาย (Semantic) คือข้อมูลประเภทที่ต้องมีการอธิบายให้ ความหมายเฉพาะเจาะจงจึงจะเข้าใจ เป็นข้อมูลเชิงภาษาที่สื่อความหมายเฉพาะกลุ่ม

¹J.P.Guilford, The Nature of Human Intelligence, pp.63-64.

เฉพาะเรื่อง เฉพาะกรณี เช่นคอกกุกหลายโดยตัวเองเป็นข้อมูลแบบ Figural แต่เมื่อมีการให้ความหมายใช้แทน "ความรัก", "ความงาม", "ผู้หญิง" ก็กลายเป็นข้อมูลแบบ Semantic ไป

4. พฤติกรรม (Behavioral) คือข้อมูลประเภทที่ไม่ใช่ภาษาโดยตรง แต่แสดงออกในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการ อารมณ์ ความตั้งใจ ความพอใจ เป็นต้น

มิติที่สอง วิธีปฏิบัติการ (Operations) คือกระบวนการปฏิบัติการ กระทำ ท่อหรือใช้ข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ มี 5 ประเภทคือ.-

1. การรับรู้การเข้าใจ (Cognition) ได้แก่การรับรู้ การมองเห็น การสำนึก ทำความเข้าใจ ทบทวน ระลึกถึง
2. การจำ (Memory) ได้แก่การเก็บรักษาข้อมูลต่าง ๆ ไว้ช่วยการจำ ในลักษณะและระดับต่าง ๆ กัน เช่นระลึกได้ (recall) จำได้ (recognition) ความจำเก็บไว้ในระยะยาว เป็นต้น
3. การคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) ได้แก่การใช้วิธีการคิด อเนกนัย คือมีความคิด การแสดงออก การใช้ข้อมูลในหลายแนวทาง หลายรูปแบบ ลักษณะสำคัญคือการได้ปริมาณความแตกต่างของพฤติกรรม หรือผลผลิตที่ได้จากการใช้ข้อมูล อย่างเดียวหรืออย่างเดิม
4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) ได้แก่การใช้วิธีคิดเอกนัย คือมีการคิด การตอบสนอง การแสดง การใช้ข้อมูลในรูปที่ถูกต้อง และดีที่สุดเพียงรูปแบบเดียวจากข้อมูลที่กำหนดให้
5. การประเมินผล (Evaluation) คือการประเมินค่า ได้แก่การพิจารณา ตัดสินใจ ตัดสินคุณค่าตามเกณฑ์อันเป็นที่ยอมรับใช้ปฏิบัติ หรืออาจจะเป็นเกณฑ์จาก ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความต้องการ

มิติที่สาม ผลผลิต (Products) คือผลที่ได้จากลักษณะของข้อมูลและวิธีที่ใช้ปฏิบัติการต่อข้อมูล ซึ่งจะปรากฏออกมา 6 ประเภทคือ.-

1. หน่วย (Unit) ได้แก่หน่วยความรู้ เช่นตัวเลข หน่วยคำ

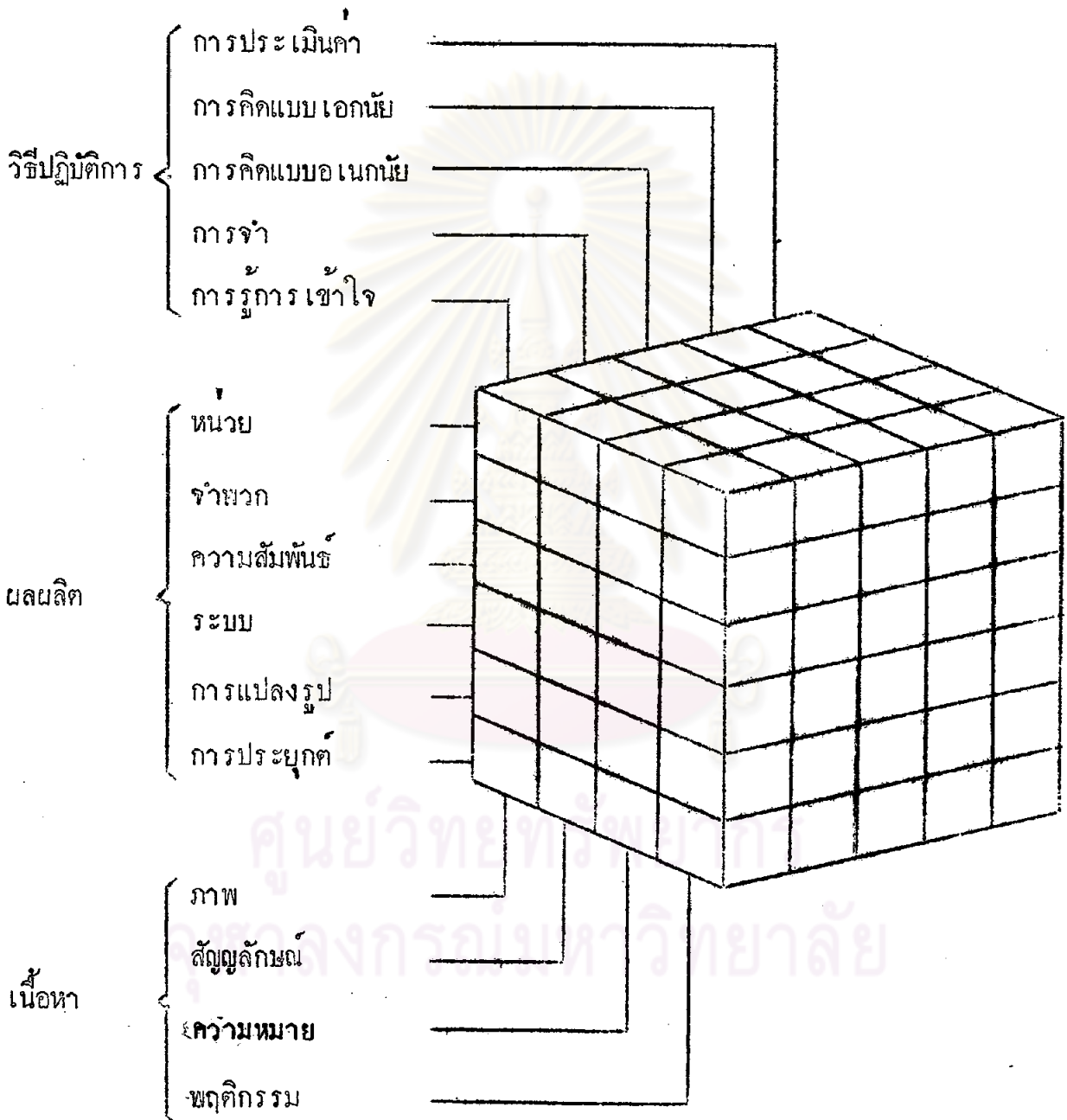
หน่วยปฏิบัติการ

2. จำพวก (Class) คือกลุ่มข้อมูลที่จัดเข้าชั้น เข้าลำดับหรือประเภทตามลักษณะหรือคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกัน เช่นประเภทของใช้ อาหาร เป็นต้น
3. ความสัมพันธ์ (Relation) คือกลุ่มข้อมูลที่มีความสัมพันธ์ในเชิงปริมาณ คุณภาพ เวลา สถานที่ที่มีความเกี่ยวข้อง ฯลฯ เช่นครอบครัว บุคคลกับสังคม อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต
4. ระบบ (System) คือการจัดระบบข้อมูลให้สัมพันธ์กันอย่างมีขั้นตอนวิธีการและเกณฑ์ที่มีระเบียบรัดกุม เช่นระบบศึกษา ระบบเศรษฐกิจ
5. การแปลงรูป (Transformation) คือการคัดแปลงเปลี่ยนรูปข้อมูลให้อยู่ในแบบต่าง ๆ เช่นในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขเปลี่ยนที่ เพิ่มเติมสิ่งต่าง ๆ ทั้งในด้านโครงสร้างและหน้าที่ เช่นเปลี่ยนรูปประโยคให้คงความหมายเดิม
6. การประยุกต์ (Implication) คือการสรุปข้อมูลต่าง ๆ และกำหนดเป็นข้อเสนอแนะขึ้นในรูปความคาดหวัง การพยากรณ์ การคาดคะเน การสรุปข้อมูล ตลอดจนแนวโน้ม ความน่าจะเป็นและผลที่อาจจะเกิดขึ้น เช่นข้อเสนอแนะและแนวโน้มของการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ฯลฯ

โครงสร้างทางสมองตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด แสดงเป็นแบบจำลองด้วยภาพดังต่อไปนี้.-

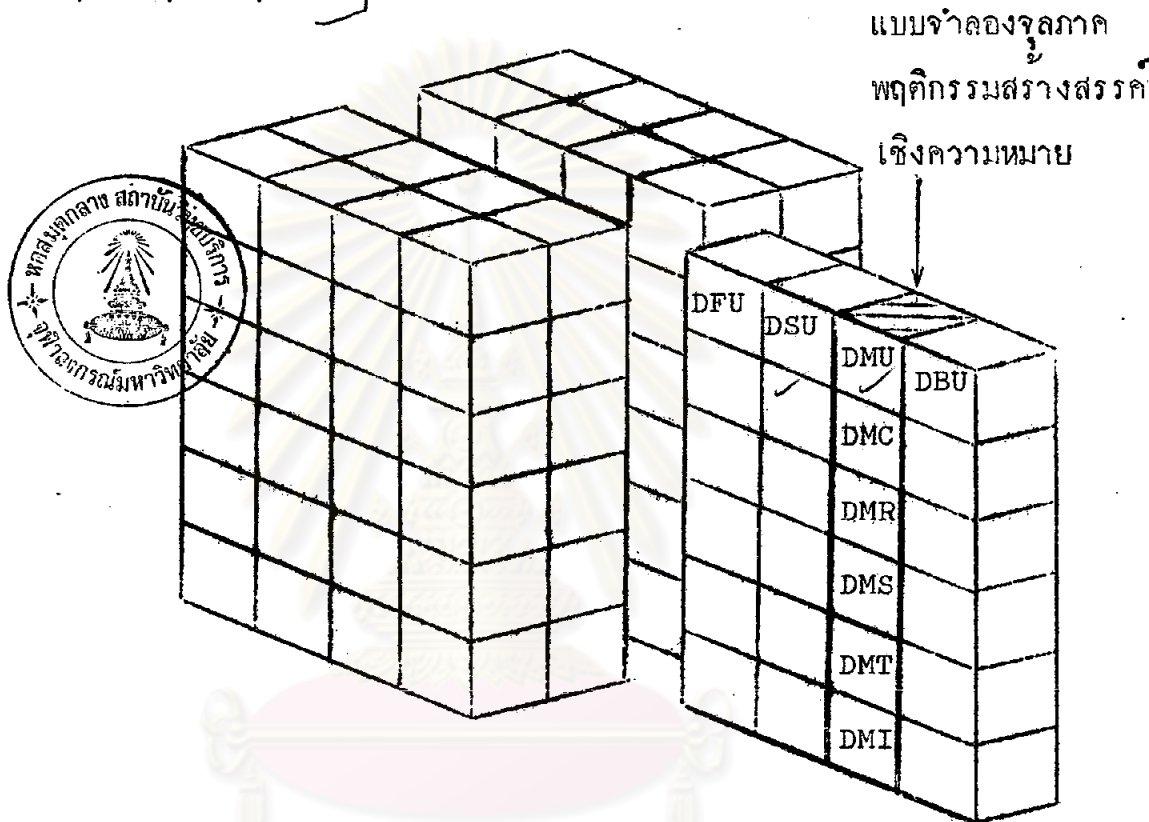
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบจำลองแสดงโครงสร้างทางสมองตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด

รูปที่ ๓ แบบจำลองแสดงโครงสร้างทางสมองตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด (Guilford, 1967)

✓ สำหรับพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายนั้น กิลฟอร์ดได้จัดเป็นแบบจำลองจุลภาคประเภทหนึ่ง (ซึ่งอยู่ในมิติวิธีปฏิบัติการ (Operations) ด้านการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) และอยู่ในมิติเนื้อหา (Contents) ด้านความหมาย (Semantic)) ประกอบด้วยแบบจำลองจุลภาค 6 แบบ (ดูรูปที่ 2 ประกอบ) ได้แก่แบบจำลองจุลภาค DMU, DMC, DMR, DMS, DMT, DMI.]

รูปที่ 2 แบบจำลองจุลภาคพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมาย

ความหมายของรหัสที่ใช้ในรูปที่ 2

วิธีปฏิบัติการ (Operations)

ผลิตภัณฑ์ (Products)

D = การคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking)

U = หน่วย (Unit)

C = จำพวก (Class)

เนื้อหาที่คิด (Contents)

P = ความสัมพันธ์ (Relation)

M = ความหมาย (Semantic)

S = ระบบ (System)

T = การแปลงรูป (Transformation)

I = การประยุกต์ (Implication)

Handwritten signature or initials.

✓ ถ้าพิจารณาองค์ประกอบของผลการคิดแบบอเนกนัยในแต่ละแบบจำลองจุลภาคที่กล่าวมาทั้ง 6 แบบ อาจสรุปได้ดังนี้¹

1. ผลการคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายของหน่วย (Divergent Semantic Unit = DMU)

ความสามารถที่สำคัญ 2 ประการสำหรับการคิดแบบนี้คือ (ความคล่องแคล่วในการใช้คำและความคล่องแคล่วในการคิด) ความคล่องแคล่วในการใช้คำเป็นความสามารถที่จะสร้างคำตรงตามโครงสร้างที่กำหนดให้ เช่น เขียนคำที่ขึ้นต้นด้วยตัวอักษรที่กำหนดให้เป็นต้น ส่วนความคล่องแคล่วในการใช้ความคิดนั้นเป็นความสามารถที่จะรวบรวมแนวความคิดจำนวนมากในสถานการณ์หนึ่ง ๆ เช่น ให้เขียนรายการสิ่งของซึ่งมีลักษณะแข็งและกลม เป็นต้น

2. ผลการคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายของชั้น (Divergent Semantic Class = DMC)

ความสามารถที่สำคัญของผลการคิดแบบนี้คือ ความยืดหยุ่นในการใช้ภาษา ซึ่งนิยามกันว่า (เป็นความสามารถที่จะผลิตแนวคิดที่กว้าง) ตัวอย่างเช่น คะแนนความยืดหยุ่นที่ได้จากแบบสอบถามใช้ประโยชน์ของกอนนอร์ เป็นต้น

3. ผลการคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายของความสัมพันธ์ (Divergent Semantic Relation = DMR)

(ถือว่าความคล่องแคล่วในการคิดโยงสัมพันธ์จัดเป็นความสามารถของผลการคิดแบบนี้) อาจเป็นความสามารถที่จะคิดคำซึ่งมีความหมายสมบูรณ์ตามข้อกำหนดที่กำหนดให้ เช่น ให้ออกคำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคำที่มีความหมายตรงกันข้าม เป็นต้น ความสามารถนี้มีความสำคัญสำหรับนักเขียน นักประพันธ์ ซึ่งจำเป็นต้องหาคำที่แสดงความรู้สึกและความหมายได้อย่างถูกต้องเสมอ ๆ

4. ผลการคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายของระบบ (Divergent Semantic System = DMS)

¹Anne Anastasi, Psychological Testing, 3d ed. (New York: The Macmillan Co., 1968), pp. 375-376.

๗. ความคล่องแคล่วในการแสดงความคิดเห็นเพื่อดำเนินการสนทนาให้ลื่นต่อไปได้
จัดเป็นความสามารถของผลการคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายของระบบ ตัวอย่างแบบทดสอบ
ความสามารถชนิดนี้- เช่นการเติมประโยคความเปรียบเทียบกับสมบูรณ์ เช่น ความงามของ
ผู้หญิงเหมือนกับกุหลาบไม่ว่าเพราะ.....ความสามารถชนิดนี้สำคัญสำหรับนักประพันธ์ และ
อาจจะถือว่าสำคัญในการปาฐกถา เพื่อแสดงแนวคิดออกมาในรูปถ้อยคำที่มีความหมายและมี
ชีวิตชีวา

5. ผลการคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายของการแปลงรูป (Divergent
Semantic Transformation = DMT)

ความสามารถที่สำคัญก็คือ ความคิดริเริ่มซึ่งเป็นความสามารถที่จะผลิการ
ตอบสนองที่หลักแหลม ไม่เป็นธรรมดา หรือคิดความสัมพันธ์ทางไกลได้ ตัวอย่างแบบสอบ
เช่น "อย่างไรจะเกิดขึ้น ถ้า....." หรือ ให้เขียนชื่อเรื่องทีฉลาดสำหรับโครงเรื่องสั้นที่
กำหนดให้ เป็นต้น

6. ผลการคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายของการประยุกต์ใช้ (Divergent
Semantic Implication = DMI)

ความละเอียดรอบคอบในการใช้ภาษา ถือเป็นความสามารถที่สำคัญของ ผล
การคิดแบบนี้ (ความสามารถที่จะเพิ่มเติมรายละเอียดเพื่อให้แนวความคิดบางอย่าง ปรากฏ
รูปร่างขึ้นสมบูรณ์) ตัวอย่างแบบทดสอบ เช่น กำหนดเค้าโครงแผนงานบางอย่างให้ ให้ผู้ตอบ
เพิ่มเติมรายละเอียดเพื่อให้แผนงานนั้นเป็นรูปร่างสมบูรณ์ขึ้น)

กิลฟอร์ด (Guilford) ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำในด้านการสร้างความเกี่ยวเนื่อง
ระหว่างความสามารถด้านการคิดแบบอเนกนัยกับความสามารถในการคิดด้านอื่น ๆ ในโครงสร้าง
เขาวงกต นอกจากนั้นงานของกิลฟอร์ดยังเกี่ยวกับพัฒนาการของความสามารถทางด้านการ
คิดสร้างสรรค์ในรูปจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ในการทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยได้
ศึกษาเกี่ยวกับผลของสภาพการณ์ที่ต่อการส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์ของนักเรียนเช่นกัน
นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำทฤษฎีโครงสร้างเขาวงกตของกิลฟอร์ดมาเป็นทฤษฎีพื้นฐาน และ
ใช้แบบสอบพฤติกรรมสร้างสรรค์ตามแนวของกิลฟอร์ด ในการเก็บข้อมูล เพราะถือว่ากิลฟอร์ด
เป็นเจ้าของทฤษฎีและได้รับการยอมรับในด้านการ เป็นผู้นำทางความคิดสร้างสรรค์ แบบสอบ

ทั้ง 6 ชุดย่อยนั้นผู้วิจัยนำมาใช้ 2 ชุด คือ.- ชุด DMR,ชุด DMC.

ชุด Divergent Semantic Relation (DMR) ใช้วัดความสามารถทางสมองของบุคคลในการบอกค่าที่มีความหมายตรงกันข้ามกับค่าที่กำหนดให้ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ชุด Divergent Semantic Class (DMC) ใช้วัดความสามารถทางสมองของบุคคลในการบอกประโยชน์ของสิ่งที่กำหนดให้ ให้มากที่สุด

สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่ใช้แบบสอบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายทั้ง 6 ชุดย่อย เพราะการใช้แบบสอบทั้ง 6 ชุดคงกล่าวต้องใช้เวลาในการทำแบบสอบมากไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์แข่งขัน อีกประการหนึ่งแบบสอบที่นำมาใช้ทั้ง 2 ชุดย่อยนี้มีความเหมาะสมคือ 1) มีค่าความเที่ยง ความตรงสูง กล่าวคือแบบสอบชุด DMR ที่ใช้เพื่อคัดเลือกรุ่นตัวอย่างมีค่าความเที่ยงสูงสุด คือมีค่าเท่ากับ .85 ส่วนแบบสอบชุด DMC ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีค่าความตรงสูงสุด คือมีค่าความตรงรวมสมียกับแบบสอบอเนกนัยเชิงสัญลักษณ์ของสมศักดิ์ บุญวิโรจน์¹ เท่ากับ .44 (ค่าความเที่ยง ความตรง ของแบบสอบทั้ง 6 ชุดย่อย แสดงไว้ในภาคผนวก ง.) 2) มีความสะดวกในการตรวจให้คะแนน

003333

แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบไม่ตรีสัมพันธ์

อัลพอร์ต (Allport) ได้รวบรวมนิยามของบุคลิกภาพจากแหล่งต่าง ๆ ไว้ถึง 50 นิยาม และสรุปว่าบุคลิกภาพเป็นโครงสร้างของระบบจิตใจและร่างกายซึ่งอยู่ในตัวบุคคล และเป็นระบบที่กำหนดการปรับตัวอย่างเด่นชัดของบุคคลในสภาพแวดล้อม²

¹สมศักดิ์ บุญวิโรจน์, "ความสัมพันธ์ระหว่าง สมรรถภาพสมองทางด้านสัญลักษณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516), หน้า 49.

² Allport, cited in

¹ Calvin S. Hall and Gardner Lindzey, Theories of Personality

(New York: John Wiley & Sons, 1970), p. 263.

นอกจากนี้ออลพอร์ตยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของบุคลิกภาพเพิ่มเติมอีกว่าบุคลิกภาพคือ สภาวะหรือลักษณะที่บุคคลนั้นมีอยู่จริง¹ คะเทลล์ (Cattell) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่า เป็นสิ่งที่ทำนายว่าบุคคลจะกระทำพฤติกรรมอะไรในสภาพการณ์ที่ประสบ²

คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่าหมายถึง คุณลักษณะประจำตัว และวิธีการแสดงออกโดยนัยแห่งระบบจิต อันประกอบด้วยความคิดซึ่งรวมตัวเป็นความเชื่อความรู้ ระบบความรู้สึก ทักษะ ค่านิยมและเจตนาธรรม กับระบบกายอันได้แก่รูปร่าง ลักษณะและยังรวมถึงพฤติกรรมหรือจริตกริยาที่เป็นเครื่องสันนิษฐานอันค่อนข้างจะคงที่ของบุคคลที่แสดงให้บุคคลอื่นเห็น³

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของบุคลิกภาพแตกต่างกันไปในรายละเอียดปลีกย่อยอีกเป็นจำนวนมาก แต่พอจะสรุปได้ว่า บุคลิกภาพเป็นลักษณะค่อนข้างคงที่ของกระสวน (pattern) พฤติกรรม ซึ่งกระสวนของพฤติกรรมสังเกตได้จากความคิดของบุคคล อารมณ์ หรือดูจากอากัปกริยาว่ามีความเด่นของพฤติกรรมจนทำให้แยกได้ว่าบุคคลนั้นแตกต่างจากบุคคลอื่น และพฤติกรรมนั้นต้องกระทำซ้ำ ๆ เสมอตนเสมอปลาย (Consistent) ต่อมาได้มีผู้พยายามศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของบุคลิกภาพในด้านต่าง ๆ ผู้ที่ศึกษาโดยใช้วิธีวิทยาศาสตร์อย่างเข้มงวด เช่น คะเทลล์ (Cattell) ได้ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) พบว่าองค์ประกอบของบุคลิกภาพมีอยู่ 16 องค์ประกอบ เช่น อารมณ์อารมณ์ตรงข้ามกับการเห็นแก่ตัว ฟังพวกพ้องตรงข้ามกับฟังตัวเอง คล้อยตามตรงข้ามกับใฝ่อิทธิพล เป็นต้น⁴ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ามีผู้ศึกษาถึงองค์ประกอบและจัดกลุ่มบุคลิกภาพไว้เป็นจำนวนมาก

¹ Allport, cited in Calvin S. Hall and Gardner Lindzey, Theories of Personality, p.9.

² Ibid., p. 386.

³ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ภาควิชาจิตวิทยา, จิตวิทยาทั่วไป, เล่ม 2, (พระนคร มิตรนราการพิมพ์, 2518), หน้า 344.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 344-345.

แล้วก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถจะแบ่งบุคลิกภาพของบุคคลออกเป็นแบบ ๆ อย่างกำหนดตายตัวได้ การที่จะตัดสินว่า บุคคลมีบุคลิกภาพแบบใดนั้น วัตถุประสงค์จากคะแนนองค์ประกอบของบุคลิกภาพ คือ ถ้าบุคคลมีคะแนนบุคลิกภาพแบบใดสูงก็สามารถชี้ได้ว่าบุคคลมีบุคลิกภาพแบบนั้น¹

เมอร์เรย์ (Murray) ได้เสนอทฤษฎีความต้องการ (Need Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นหนักในเรื่องของความต้องการของบุคคล ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ผลักดันให้บุคคลกระทำพฤติกรรม และถ้าได้รับการตอบสนอง บุคคลจะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นนิสัย และกลายเป็นกระสวน (pattern) ของระบบพฤติกรรมจากระบบพฤติกรรมจะพัฒนาจนเป็นบุคลิกภาพของบุคคล เมอร์เรย์ได้แบ่งความต้องการของบุคคลออกเป็น 20 ชนิด เช่น ความต้องการที่จะยอมรับข้อตำหนิ ยอมแพ้ หรือสาร์ภาพยาป (need for Abasement) ความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จ (need for Achievement) ความต้องการใฝ่ที่จะมีสัมพันธ์ (need for Affiliation) เป็นต้น นอกจากความต้องการ 20 อย่างนี้แล้วเมอร์เรย์ยังพูดถึงความต้องการบางอย่าง ซึ่งไม่ได้คิดตัวมาแต่เกิด แต่เป็นความต้องการจากสภาพแวดล้อม เมอร์เรย์เรียกความต้องการจากสภาพแวดล้อมนี้ว่า แรงกดดัน (Press) ซึ่งมีอยู่ 16 ชนิด ตัวอย่างเช่น แรงกดดันจากครอบครัวที่มีปัญหา เช่นสมาชิกของครอบครัวทะเลาะกันบ่อย ๆ พ่อแม่แยกกันอยู่ หย่าร้าง หรือตายจากกัน หรือครอบครัวมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เด็กมีปมค้อยในเรื่องความยากจนของครอบครัว หรือปมค้อยทางด้านรูปร่างหน้าตา ถ้าความต้องการ (Need) และแรงกดดัน (Press) ทำงานประสานกันจะทำให้บุคคลพัฒนาบุคลิกภาพแบบนั้น ๆ ได้เร็วขึ้น จากทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์เราจะเห็นได้ว่าความต้องการใฝ่สัมพันธ์ (need for Affiliation) เป็นความต้องการพื้นฐานอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งเมอร์เรย์ได้อธิบายว่า เป็นลักษณะของบุคคลที่ต้องการจะเข้าใกล้ หรือร่วมมือทำงานกับบุคคลอื่นที่เป็นมิตร หรือมีลักษณะคล้ายมิตร จะพยายามเอาใจเพื่อให้ได้มาซึ่งความรักและจะซื่อสัตย์ต่อผู้เป็นมิตร² เมอร์เรย์ได้อธิบาย

¹มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ภาควิชาจิตวิทยา, จิตวิทยาทั่วไป, เล่ม 2, หน้า 347.

²Murray, cited in Calvin S. Hall and Gardner Lindzey,

เพิ่มเติมว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์สูงจะถูกคล้อยอยู่กับงานกลุ่มหรืองานที่ทำเป็นทีม จะพยายาม
เข้าใจเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่ทอดทิ้งกันเมื่อเผชิญกับความทุกข์หรืออุปสรรค¹ ซึ่งสอดคล้องกับ
แนวคิดของ แอทกินสัน (Atkinson) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์สูงจะชอบทำงานกลุ่ม²

เฮย์นส์ เเวอร์ออฟ และ แอทกินสัน (Heyns, Veroff & Atkinson) ได้ขยายความคิด
เกี่ยวกับโมทีฟสัมพันธ์ให้ชัดเจนขึ้นว่า ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์สูงจะพยายามสร้างหรือดำรงไว้ซึ่ง
มิตรภาพอันดีระหว่างตัวเขากับบุคคลและจะมีปฏิกริยาต่อต้านการแตกแยกหรือการกระทำที่ทำลาย
ไมตรี รู้สึกยินดีถ้าได้รู้จักหรือสนิทสนมกับผู้อื่น และรู้สึกกังวลใจถ้าขาดการยอมรับ³

วีรยุทธ วิเชียรโชติ ได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างคนไทยในปี พ.ศ. 2513 พบว่า
บุคลิกภาพของผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีไมตรีสัมพันธ์นั้นจะประกอบด้วยลักษณะของผู้ที่มีความเอื้อ-
เพื่อเผื่อแผ่ มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ รู้จักเสียสละ มีความเกรงใจ ต้องการเพื่อนและชอบทำตาม
อย่างเพื่อน ไม่ชอบทำอะไรให้ต่างไปจากผู้อื่น ไม่มีความมั่นใจในตนเองชอบทำอะไรตามสบาย
ไม่ชอบแข่งขัน⁴

จากที่กล่าวมาจึงพอสรุปได้ว่า บุคลิกภาพของผู้ที่มีไมตรีสัมพันธ์ ประกอบด้วยลักษณะ
ของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์มีความคงเส้นคงวา และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในการ
แสดงพฤติกรรม ซึ่งตั้งอยู่บนความพยายามที่จะรักษาไว้ซึ่งมิตรภาพ จะพยายามทำทุกอย่าง

¹Murray, Motivation and Emotion (Englewood Cliffs, N.J.:
Prentice Hall, 1965), p. 102.

²John W. Atkinson, Motives in Fantasy Action and Society
(New Delhi: Affiliated East-West Press, 1966), p. 207.

³Ibid.

⁴วีรยุทธ วิเชียรโชติ, "การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการศึกษากับ
การพัฒนาการ เกษตรในประเทศไทย," ใน นิตยสาร 16, สามารต พันธุ์กาฬสินธุ์, ผู้รวบรวม
(พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 123.

เพื่อให้กลุ่มยอมรับ ทำอะไรมักจะทำตามกัน ไม่กล้าคิดริเริ่ม ชอบคลุกคลีและทำงานกลุ่มได้ดี

ทฤษฎีไมตรีสัมพันธ์

จากทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความต้องการใฝ่สัมพันธ์ (need for Affiliation) อันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นตัวก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์ขึ้นในตัวบุคคล และจากแนวความคิดของเฮย์นส์ เวอร์ธอฟฟ์ และ แอทคินสัน เกี่ยวกับลักษณะของผู้ที่มีไมตรีสัมพันธ์ วีรยุทธ ไคน้ำ แนวคิดดังกล่าวมาเสนอทฤษฎีไมตรีสัมพันธ์ขึ้น โดยเริ่มทำการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ.2511 กับกลุ่มตัวอย่างคนไทยซึ่งมีทั้ง ชาวบ้าน ชาวราชการ นักเรียนและนิสิตนักศึกษา แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะใหญ่ ๆ คือ.-

1. ศึกษาลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์
2. ศึกษาสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์
3. ศึกษาผู้ลี้ภัยพลเมืองของลักษณะไมตรีสัมพันธ์

ในระยะแรกให้กลุ่มตัวอย่างช่วยกันบรรยายลักษณะของผู้ที่มีไมตรีสัมพันธ์ แล้วนำมาจัดกลุ่มพฤติกรรม วีรยุทธไคน้ำสรุปลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์ว่ามีลักษณะเด่น คือ เป็นผู้ที่มีความโอบอ้อมอารี มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ มีความเกรงใจ ไม่ชอบการแสดงออกหรือกระทำการใด ๆ ให้ออกไปจากผู้อื่น ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ชอบทำงานกลุ่มมากกว่าทำงานที่ต้องแข่งขัน วีรยุทธไคน้ำแบ่งลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูง-ต่ำ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้¹

ลักษณะผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูง

1. มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ มีความโอบอ้อมอารี มีความเกรงใจ ใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์เป็นเครื่องพิจารณาการเป็นเครือญาติและมีการพึ่งพาอาศัยกันสูง

¹วีรยุทธ วิเชียร โชติ, " ทฤษฎีสัมคมไมตรีสัมพันธ์," ใน จิตนาวัดผล ๗, นิตยสารศึกษาศาสตร์, บูรพาบรรณ (พระนคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2516), หน้า 81-82.

2. ไม่กล้าแสดงออก ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเอง ชอบทำตามอย่าง ชอบจำ ไม่ชอบคิดและไม่กล้าที่จะคิดริเริ่ม ไม่ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง ต้องอาศัยเส้นสายเข้าช่วยในการแก้ปัญหา

3. ชอบทำงานกลุ่ม ไม่ชอบการแข่งขัน

ลักษณะผู้ที่มีไมตรีสัมพันธ์ต่ำ

1. มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่ำ มีแรงจูงใจต่ำ ไม่สัมพันธ์ ชอบช่วยเหลือตนเอง มีความเกรงใจต่ำ กลัวการล้มเหลว

2. ชอบการแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง ไม่ชอบทำตามอย่าง ชอบคิดริเริ่ม และมักแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

3. ชอบการแข่งขันมากกว่าการทำงานกลุ่ม

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์ วีรยุทธ ไค้สร้างแบบสอบขึ้นเพื่อประเมินบุคลิกภาพดังกล่าว แบบสอบที่สร้างขึ้นนี้เป็นสถานการณ์จำลองที่บุคคลต้องประสบในชีวิตประจำวัน โดยอาศัยแนวคิดที่ว่าบุคคลจะแสดงลักษณะไมตรีสัมพันธ์เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ดังนั้นสถานการณ์จำลองจึงเป็นสถานการณ์ที่ให้ผู้ทดลองเลือกปฏิบัติตอบต่อบุคคลอื่นในสถานการณ์จำลองนั้น คะแนนที่ได้จากการเลือกตอบข้อต่าง ๆ จะแตกต่างกันไป ถ้าเลือกข้อที่แสดงลักษณะไมตรีสัมพันธ์สูงก็จะได้คะแนนสูง แต่ถาเลือกปฏิบัติตามข้อที่แสดงลักษณะไมตรีสัมพันธ์ต่ำก็จะได้คะแนนต่ำลดหลั่นกันไปตามการเลือกปฏิบัติ คะแนนรวมที่บุคคลได้จากการเลือกข้อปฏิบัติดังกล่าวของแบบสอบทั้งชุดจะชี้ให้เห็นแนวโน้มว่าบุคคลนั้นจะมีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงหรือต่ำใด

บุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์เป็นบุคลิกภาพที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับบุคลิกภาพของผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์หลายประการ ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาของ ทอร์แรนซ์ (Torrance) ได้รวบรวมผลการวิจัยและสรุปว่าคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงต้องเป็นคนชอบแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ¹ ลินด์เกรน (Lindgren)

¹ E.P. Torrance, Guiding Creative Talent, p. 7.

ได้ทำการศึกษาวิจัยลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงและต่ำ พบว่าลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงนั้นมีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะที่ทอร์แรนซ์ได้สรุปไว้ และยังพบอีกว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์ต่ำมีลักษณะไม่เชื่อมั่นในตนเอง ชอบคล้อยตาม¹

บลัทท์ และ สไตน์ (Blatt & Stien) ได้ทำการศึกษานิสิตปริญญาเอกทางเคมีระหว่างกลุ่มที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงและกลุ่มที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์ต่ำ โดยให้ทั้งสองกลุ่มแก้ปัญหา พบว่ากลุ่มที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงมีความเชื่อมั่นในตนเอง เอาใจจดจ่อกับงาน และมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหามากกว่า²

จากการศึกษาของทอร์แรนซ์ ลินด์เกรน และ บลัทท์กับสไตน์ จึงสรุปได้ว่าลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะประกอบด้วยลักษณะของผู้ที่เปิดรับประสบการณ์ มีความสามารถในการคิดอย่างพินิจพิเคราะห์ เป็นตัวของตัวเอง เชื่อมั่นในตนเอง เอาใจจดจ่อกับงาน และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงมีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะของผู้ที่มีไมตรีสัมพันธ์ต่ำ ขณะที่ผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์ต่ำก็มีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะของผู้ที่มีไมตรีสัมพันธ์สูง นั่นก็คือผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงน่าจะมีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์ต่ำ ผู้ที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์ต่ำก็จะมีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูง มีงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างสรรค์ของผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์ ซึ่งช่วยส่งเสริมข้อสรุปดังกล่าวคือ

วิราพร เทพวีระวงศ์ ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเกรงใจ ค่านิยมแบบไมตรีสัมพันธ์ และพฤติกรรมการแก้ปัญหา โดยใช้สถิติชั้นปีที่ 3 จำนวน 532 คน พบว่าความเกรงใจมีความสัมพันธ์กับลักษณะไมตรีสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01³

มุกดา ศรียงค์ ทำการศึกษาความเกรงใจกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็กไทย-จีนชั้นประถมปีที่ 7 จำนวน 300 คน พบว่าความเกรงใจมีความสัมพันธ์

¹Henry Clay Lindgren, Psychology (New York: John Wiley & Sons, 1966), p. 249.

²Blatt and Stien, "Some Personality, Value and Cognitive Characteristic of the Creative Person," American Journal of Psychology 12 (September 1957): 406.

³วิราพร เทพวีระวงศ์, "ความเกรงใจกับพฤติกรรมการแก้ปัญหาในกลุ่ม" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514), หน้า 62.

กับแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ในระดับสูง¹ จากผลการวิจัยของวิราพรและมุกดาสรุปได้ว่า ความ
เกรงใจสัมพันธ์กับบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์ในทางบวก

ประสิทธิ์ บัวคลี่ ได้ทำการวิจัยเรื่องความเกรงใจกับพฤติกรรมสร้างสรรค์ของ
เด็กไทยและเด็กนานาชาติในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าความเกรงใจมีความสัมพันธ์
กับพฤติกรรมสร้างสรรค์ในทางลบ คือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กนานาชาติมีความเกรงใจน้อยกว่า
เด็กไทยแต่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กไทย² นอกจากนี้ สุจินต์ ปรีชามารถ
ยังได้ศึกษาวิจัยในเรื่องความเกรงใจกับพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
จำนวน 200 คน ปรากฏว่าพฤติกรรมสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์ในทางลบกับความเกรงใจ
อย่างมีนัยสำคัญ³

ผลการวิจัยของวิราพรกับมุกดา และของ ประสิทธิ์กับสุจินต์ดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า
บุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างสรรค์ในทางลบ คือผู้ที่มีบุคลิกภาพ
แบบไมตรีสัมพันธ์ต่ำน่าจะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูง ส่วนผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูง
ก็น่าจะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์ต่ำ อาศัยแนวคิดจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรม
สร้างสรรค์กับบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานขึ้นประการหนึ่งว่า
ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงและไมตรีสัมพันธ์ต่ำจะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมาย
แตกต่างกัน

¹มุกดา ศรียงค์, "การศึกษความสัมพันธ์ระหว่างความเกรงใจและแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็กไทยและเด็กจีน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร, 2514), หน้า 78.

²ประสิทธิ์ บัวคลี่, "การศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวล ความเกรงใจและ
ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนไทยในต่างจังหวัดในกรุงเทพฯและนักเรียนนานาชาติ"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514), หน้า 70.

³สุจินต์ ปรีชามารถ, "ความคิดสร้างสรรค์ ความเกรงใจและลักษณะความเป็น
ผู้นำของเด็กที่ประพฤติตามหรือขัดกับสังคม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร, 2515), หน้า 83.

แนวคิดและการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการณ์แข่งขัน

ลินด์เกรน (Lindgren) ได้ให้ความหมายของการแข่งขันว่าหมายถึงการกระทำที่มุ่งให้ตนเองบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยไม่คำนึงถึงจุดมุ่งหมายของผู้อื่นว่าจะประสบผลหรือไม่¹ ซึ่งคอยทซ์ (Deutsch) เสริมว่า "บุคคลจะยิ่งแข่งขันถ้าเขารับรู้ว่าการกระทำของผู้อื่นจะทำให้โอกาสในการบรรลุเป้าหมายของเขาลดลง"² ยัง (Young) ได้ให้แนวคิดที่ว่า "การแข่งขันจะน้อยลงถ้าบุคคลมีพื้นฐานเห็นอกเห็นใจและเอื้อเฟื้อต่อกัน³ การที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการแข่งขันนั้นทั้ง เบิร์นสไตน์ (Burnstein)⁴ และ เบอร์กอวิทซ์ (Berkowitz)⁵ ต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า บุคคลจะแสดงพฤติกรรมแข่งขันหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการให้รางวัล

จึงสรุปได้ว่า การแข่งขันคือการกระทำที่มุ่งให้บรรลุถึงการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อื่น บุคคลจะแสดงพฤติกรรมแข่งขันถ้ามีการกำหนดเงื่อนไขการให้รางวัล และถ้าผู้รับการทดลองรับรู้ว่าจะมีโอกาสที่จะบรรลุถึงการได้ประโยชน์ของเขาลดลงจากการกระทำของผู้อื่น เขาก็จะยิ่งแข่งขัน มีการวิจัยยืนยันเกี่ยวกับการกำหนดรางวัล "การยอมรับ" และ "การยกย่องชมเชย" จะทำให้เกิดการแข่งขัน เช่นการวิจัยของ ชาปแมน และ เฟเดอร์ (Chapman and Feder) และของ เฮอร์ลอค (Hurlock)

¹ Henry Clay Lindgren, An Introduction to Social Psychology (New York: John Wiley & Sons, 1969), p. 277.

² Deutsch, cited in David W. Johnson, The Social Psychology of Education (New York: Holt Rinehart & Wilson, 1970), p. 161.

³ Kimball Young, Social Psychology (New York: Crofts and Company, 1947), p. 117.

⁴ Burnstein, cited in Judson Mills, Experimental Social Psychology (London: Collier-Macmillan, 1969), p. 358.

⁵ Leonard Berkowitz, A Survey of Social Psychology (New York: Dryden Press, 1975), p. 220.

ซาปแมน และ เฟเดอว์ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการณ์แข่งขันของเด็กนักเรียนเกรด 5 ซึ่งใช้การยอมรับและคะแนนเป็นรางวัล แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ในกลุ่มควบคุมเขาให้นักเรียนฝึกงาน 10 วัน โดยไม่ให้คำชมเชยใด ๆ นอกจากบอกขอบการท่ง ส่วนกลุ่มทดลองเขาให้ฝึกงานแบบเดียวกัน แต่ถ้าเด็กปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นจะได้คะแนน ส่วนคนที่ทำได้ดีที่สุดจะได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ผลปรากฏว่าเด็กในกลุ่มทดลองมีการแข่งขันมากกว่าเด็กในกลุ่มควบคุม¹

เฮอว์ลธอว์ค ได้ทำการศึกษากับเด็กเกรด 4 และเกรด 6 ของโรงเรียนสหศึกษา โดยมีกรยกของชมเชยเป็นรางวัล วิธีการทดลองแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม ให้ทำแบบสอบเคอร์ติส อริทเมติก (Curtis Arithmetic) ในกลุ่มควบคุมนั้นให้ผู้รับการทดลองทำแบบสอบตามปกติไม่มีการยกของชมเชย แต่ในกลุ่มทดลองกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการยกของชมเชย ผลปรากฏว่ากลุ่มควบคุมทำคะแนนได้ถูกต้องน้อยลงคือลดลงจากร้อยละ 70 เหลือร้อยละ 62 แต่กลุ่มทดลองที่มีการยกของชมเชยทำแบบสอบได้ถูกต้องเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 67 เป็นร้อยละ 73²

จากงานวิจัยและแนวคิดเกี่ยวกับสภาพการณ์แข่งขันข้างต้น จะเห็นได้ว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมการแข่งขันถ้ามีการกำหนดเงื่อนไข และถ้าเงื่อนไขที่กำหนดต่างกันก็จะทำให้บุคคลแข่งขันและแสดงพฤติกรรมออกมาในระดับที่ต่างกัน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบการแสดงผลการภายใต้อาการที่มีเงื่อนไขการแข่งขันกลุ่ม และแข่งขันเดี่ยว ปรากฏว่าสภาพการณ์ที่มีเงื่อนไขการแข่งขันเดี่ยวทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อแสดงพฤติกรรมที่ต้องการออกมาในระดับที่สูงกว่าสภาพการณ์ที่มีเงื่อนไขการแข่งขันกลุ่ม เช่นการศึกษาวิจัยของ ริชมอนด์ และ ไวเนอร์ (Richmond and Weiner) ซึ่งทำการศึกษากับเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนิว เพ็ค ระดับชั้น และเงื่อนไขการให้รางวัล ใช้กลุ่มตัวอย่าง 216 คน จับคู่โดยการสุ่มระหว่างนิวขาวกับขาว ขาวกับดำ และนิวดำกับดำ เครื่องมือใช้กระดานความร่วมมือของแมดเสน (Madsen Cooperation Board)

¹ Chapman and Feder, cited in Charles Bird, Social Psychology (New York: D. Appleton Century Co., 1940), p. 123.

² Ibid., p. 112.

ให้กลุ่มตัวอย่างเล่นกระดานที่ละคู่ภายใต้สภาพการณ์ที่มีเงื่อนไขการให้รางวัลกลุ่ม (Group Reward Condition) และเงื่อนไขการให้รางวัลเดี่ยว (Individual Reward Condition) ปรากฏว่าเด็กมีการแข่งขันมากในเงื่อนไขการให้รางวัลเดี่ยว แต่ในเงื่อนไขการให้รางวัลกลุ่ม เด็กมีการแข่งขันน้อยลง¹

คลิฟฟอร์ด เคลียร์ และ วอลสเตอร์ (Clifford Cleary & Walster) ทำการทดลองเพื่อศึกษาผลของการเน้นสภาพการณ์แข่งขันในห้องเรียนของเด็กเกรด 5 และ 6 จำนวน 1,035 คน ใช้เทคนิคการแข่งขันควยเกมโดยให้ทำแบบสอบ SCAT. ฟอร์ม 4a, 4b กำหนดเวลาทำแบบสอบฟอร์มละ 20 นาที การทดลองแบ่งกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1) กลุ่มควบคุมให้ทดสอบตามปกติ 2) กลุ่มแข่งขันเพื่อรางวัลเดี่ยวให้ทำแบบสอบโดยวางเงื่อนไขใหญ่ที่ไคคะแนนสูงสุดของกลุ่มเป็นผู้ชนะและได้รับรางวัล 3) กลุ่มแข่งขันควยเกม ผู้ที่ไคคะแนนสูงสุดของแต่ละกลุ่มจะต้องเล่นเกม "ชนะหรือแพ้" เพื่อคัดผู้ชนะอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่ากลุ่มแข่งขันเพื่อรางวัลเดี่ยวมีแนวโน้มทำคะแนนได้ดี แต่ไม่แตกต่างไปจากกลุ่มแข่งขันควยเกมอย่างมีนัยสำคัญและจากการสัมภาษณ์นักเรียนส่วนใหญ่ชอบให้มีการสอบแข่งขันโดยสัญญาว่าจะให้รางวัล²

จากงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เงื่อนไขการแข่งขันเดี่ยวทำให้นักเรียนเกิดการแข่งขันและแสดงพฤติกรรมที่ต้องการออกมาในระดับสูงกว่าเงื่อนไขการแข่งขันกลุ่ม ส่วนการแสดงผลพฤติกรรมสร้างสรรค์ภายใต้เงื่อนไขการแข่งขันนั้น ก็ได้ผลเป็นไปในทำนองเดียวกัน ดังเช่นงานวิจัยของออร์มัน

¹ Bert O. Richmond and Gerald P. Weiner, "Cooperation and Competition Among Young Children As a Function of Ethnic Group, Grade, Sex and Reward Condition," Journal of Educational Psychology 44 (June 1973): 329-334.

² Margaret M. Clifford, T. Anne Cleary, and G. William Walster, "Effects of Emphasizing Competition in Classroom Testing Procedures," Journal of Educational Research 65 (January 1972): 233-237.

ออบรัมสัน (Abramson) แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน ได้ทำการทดลองเพื่อศึกษาผลของสภาพการณ์ไม่แข่งขัน แข่งขันเดี่ยว และแข่งขันกลุ่ม ต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์ทางภาษาและทางรูปภาพของนิสิตในมหาวิทยาลัยมิชิแกน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ โดยมีเงื่อนไขในแต่ละสภาพการณ์ต่างกัน ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างในสภาพการณ์แข่งขันเดี่ยวทำคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์ทางภาษาได้สูงกว่ากลุ่มที่อยู่ในสภาพการณ์แข่งขันกลุ่ม และสภาพการณ์ไม่แข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ¹

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวกับผลของสภาพการณ์ต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์ ยังไม่ผู้ใดทำการศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา โดยอาศัยแนวคิดจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพการณ์แข่งขันข้างตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลจากงานวิจัยของออบรัมสัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเงื่อนไขการแข่งขันกลุ่ม แข่งขันเดี่ยว และไม่แข่งขัน เพื่อศึกษาถึงระดับของการแสดงพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงและไมตรีสัมพันธ์ต่ำ) ในสภาพการณ์ที่มีเงื่อนไขต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพการณ์ไว้ว่า ในสภาพการณ์แข่งขันกลุ่ม แข่งขันเดี่ยว และไม่แข่งขัน กลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงหรือไมตรีสัมพันธ์ต่ำจะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายแตกต่างกัน

✓ วิธีศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าวิธีการที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ วิธีการสังเกตตามธรรมชาติ วิธีการใช้แบบสอบถาม และวิธีการทดลอง

ในระยะแรก ใช้วิธีการสังเกต และจดบันทึกสิ่งที่สังเกตในการศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์ แต่ต่อมาพบว่าวิธีการศึกษาแบบนี้มีข้อจำกัด คือให้ข้อมูลแคบ และมีความ

¹ Jerrold Harvey Abramson, "The Effects of Non-Competitive, Individual-Competitive and Group-Competitive Situations on the Verbal and Figural Creativity of College Students," Dissertation Abstracts 37(March 1977): 5689-5690 A.

คลาดเคลื่อนในการตีความ¹ ทอมมาจึงนำวิธีการใช้แบบสอบถามใช้ศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์ เพราะวิธีนี้มีความเที่ยงตรงในการตีความ เช่น แมคคินนอน (Mackinnon) และผู้ร่วมงาน ได้ใช้วิธีการใช้แบบสอบถามในการศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดสร้างสรรค์และไม่มีความคิดสร้างสรรค์² วิธีการใช้แบบสอบถามนี้ยังได้รับความนิยมในการนำไปใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสร้างสรรค์กับตัวแปรอื่น ๆ ส่วนวิธีการทดลองนั้นได้มีผู้นำมาใช้เพื่อศึกษาตัวแปรบางอย่าง เช่น ศึกษาผลของสภาพการณ์ต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์ หรือศึกษาวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ว่ามีผลต่อการแสดงพฤติกรรมสร้างสรรค์ของบุคคลมากน้อยเพียงใด ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้วิธีทดลอง เช่นงานวิจัยของอบรัมสันที่ศึกษาผลของสภาพการณ์แข่งขันต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์ หรืองานวิจัยของแมคแกนนอน (McGannon) ที่ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอนแบบเข้มงวดกับวิธีการสอนแบบหยิ่งรู้ในวิชาแคลคูลัส ว่าวิธีใดจะเป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์³ ผลการวิจัยที่ได้จากวิธีนี้มีความเที่ยงมากกว่าสองวิธีแรก ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการทดลองเพื่อศึกษาผลของสภาพการณ์และใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมาย

แบบสอบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบที่ บังอร พุ่มสะอาด(แปลมาจากแบบสอบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของกิลฟอร์ดชุด Divergent Semantic Relation(DMR)

¹ ดวงเดือน ด. พันธมนาวิน, หลักและวิธีวิจัยจิตวิทยาสังคม (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2519), หน้า 20.

² Mackinnon, cited in Anne Anastasi, Psychological Testing, p. 374.

³ Thomas Herbert McGannon, "A Comparison of Two Methods of Teaching Calculus with Special Inquiry in to Creativity," Dissertation Abstracts 31 (February 1971): 3785 A.

กับชุด Divergent Semantic Class (DMC)

บิงอร์ได้ศึกษารายงานประวัติความเป็นมาของแบบสอบชุด DMR ไว้ว่าแบบสอบชุดนี้เริ่มมาจากการศึกษาของ เซอร์สโตน (Thurstone) ที่ทำการศึกษาในปี ค.ศ. 1938 เกี่ยวกับองค์ประกอบในการวิเคราะห์ความสามารถพื้นฐานทางสมองของมนุษย์ (Primary Mental Ability) เซอร์สโตนพบว่าความสามารถทางด้านความคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายในรูปความสัมพันธ์จัดอยู่ในองค์ประกอบที่เรียกว่า "ความคล่องในเชิงสัมพันธ์" (Associational Fluency) ทอมาฟริคเตอร์ (Fruchter) ได้ทำการศึกษาในปี ค.ศ. 1948 และ ซิมเมอร์แมน (Zimmerman) ซึ่งทำการศึกษาในปี ค.ศ. 1953 โดยทั้งสองได้นำข้อมูลของเซอร์สโตนมาศึกษาใหม่อีกครั้ง และสร้างแบบสอบขึ้นมาสองฉบับ คือแบบสอบที่ให้หาคำที่มีความหมายเหมือนและแบบสอบที่ให้หาคำที่มีความหมายตรงกันข้ามมาใหม่มากที่สุด กำหนดค่าในแบบสอบฉบับละ 8 คำ ให้เวลาทำแบบสอบฉบับละ 16 นาที ผลปรากฏว่าแบบสอบทั้งสองฉบับสามารถวัดความสามารถทางด้านนี้ได้จริง กิลฟอร์ด (Guilford) และ คริสเตนเซน (Christensen) จึงได้ทำการศึกษาซ้ำในปี ค.ศ. 1959 พร้อมทั้งหาเวลาที่เหมาะสมในการทำแบบสอบ กิลฟอร์ด และ คริสเตนเซน พบว่าแบบสอบที่ให้หาคำที่มีความหมายเหมือนหรือหาคำที่มีความหมายตรงกันข้ามมาใหม่มากที่สุดนั้นใช้วัดความสามารถทางด้านนี้ได้ และเวลาที่เหมาะสมในการทำแบบสอบควรใช้เวลาทำข้อละ 2 นาที กิลฟอร์ดและคริสเตนเซน จึงได้เสนอแบบสอบชุด DMR ดังกล่าว¹

สำหรับแบบสอบชุด DMC จากการศึกษารายงานของบิงอร์พบว่าประวัติความเป็นมาโดยเริ่มมาจากการศึกษาวิจัยของวิลสัน (Wilson) ซึ่งทำการศึกษาในปี ค.ศ. 1954 ครั้งแรกวิลสันพยายามศึกษาเพื่อจะทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบทางด้านความคิดแบบอเนกนัยในรูปความยืดหยุ่นของกิลฟอร์ด เขาพบว่าแบบสอบที่ให้บอกประโยชน์ของสิ่งของ

¹บิงอร์ พุ่มสะอาด, "การศึกษาเปรียบเทียบขององค์ประกอบของสมรรถภาพสมองด้านความคิดแบบอเนกนัยทางภาษาตามทฤษฎีกิลฟอร์ดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2517), หน้า 16-17.

ใช้วัดความสามารถทางด้านการคิดแบบอเนกนัยในรูปจำพวกได้ ทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องการวัดพฤติกรรมสร้างสรรค์ทางค่านี้นั้น หลังจากนั้นได้มีผู้พยายามคิดแบบสอบแบบอื่น ๆ เพื่อจะใช้วัดความสามารถทางค่านี้อีก เช่น ฟริค (Frick) และ เมอร์ริฟีลด์ (Merrifield) ซึ่งทำการศึกษาในปี ค.ศ. 1959 พบว่ามีแบบสอบอีกแบบหนึ่งที่จะวัดความสามารถทางการคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายในรูปจำพวกได้คือแบบสอบที่ให้จัดหมวดหมู่ของคำที่กำหนดให้พร้อมทั้งบอกเหตุผลในการจัดนั้น กิลฟอร์ด และ โอฟฟ์เนอร์ (Hoepfner) จึงได้ทำการศึกษาใหม่ในปี ค.ศ. 1966 และ ลอไรทเซ็น (Lauritzen) ศึกษาในปี ค.ศ. 1963 สรุปผลไว้ตรงกันว่า ข้อสอบแบบให้จัดหมวดหมู่และแบบให้บอกประโยชน์ของสิ่งที่กำหนดให้เป็นพวกเดียวกัน คือใช้วัดความสามารถทางด้านการคิดแบบอเนกนัยเชิงความหมายในรูปจำพวกได้ กิลฟอร์ด และ โอฟฟ์เนอร์ จึงได้ เสนอแบบสอบชุด DMC แบบจัดหมวดหมู่และแบบให้บอกประโยชน์ของสิ่งที่กำหนดให้¹⁾ (จากแบบสอบชุด DMR และ DMC ที่กิลฟอร์ดและเพื่อนได้เสนอไว้ บังอรได้เลือกแบบสอบที่ให้หาคำที่มีความหมายตรงกันข้ามสำหรับแบบสอบชุด DMR และแบบสอบที่ให้บอกประโยชน์ของสิ่งที่กำหนดให้สำหรับแบบสอบชุด DMC ซึ่งเป็นชุดที่ผู้วิจัยเลือกมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมาย

จากการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการดังกล่าวข้างต้น พบว่ามีตัวแปรอีกเป็นจำนวนมากที่มีผลและมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างสรรค์ ตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องที่น่าจะได้อธิบายถึงก็คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเพศ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแปรที่ได้รับความสนใจ และมีงานวิจัยปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากดังเช่นผลการวิจัยของ เดอร์บัวร์ (De Boer)²

¹ บังอร พุ่มสะอาด, "การศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของสมรรถภาพสมอง ด้านการคิดแบบอเนกนัยทางภาษาตามทฤษฎีกิลฟอร์ดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน", หน้า 17-18.

² Dorothy Louise De Boer, "Study of Relationship of Creative to Intelligence and Achievement," Dissertation Abstracts 25(January 1968): 6753 A.

พงษ์ชัย¹ และ มาลินี² ซึ่งต่างก็ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างนักเรียนในระดับต่าง ๆ กัน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับพฤติกรรมสร้างสรรค์ พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันสูง แต่จากผลการศึกษาของ ยามาโมโตะ (Yamamoto)³ และ ซิซิเรลลี (Cicirelli)⁴ พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันต่ำ

เกตเซล และ แจคสัน (Getzels and Jackson) ได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างในระดับมัธยมศึกษา (High School) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่ม 20 % ของผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์สูง และกลุ่ม 20 % ของผู้ที่มีคะแนนไอคิวสูง เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับแบบสอบถามมาตรฐาน ผลปรากฏว่าพฤติกรรมสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่ำ นักเรียนที่เรียนดียอดเยี่ยมมักจะไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนนักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์มักจะเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับค่อนข้างสูง⁵

¹พงษ์ชัย พัฒนผลไพบูลย์, "การคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 61-62.

²มาลินี เหมะธูลินทร์, "ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นปีที่ 3 โรงเรียนเพาะช่าง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 50-51.

³Kaeoru Yamamoto, "Creativity and Unpredictability in School Achievement," The Journal of Educational Research 60(March 1967): 321-326.

⁴Victor G. Cicirelli, "From of the Relation between Creativity, I.Q. and Academic Achievement," Journal of Educational Psychology 56(December 1965): 303-308.

⁵J.W. Getzels and P.W. Jackson, Creativity and Intelligence (New York: John Wiley & Sons, 1963), pp. 15-18.

พงษ์ชัย พัฒนผลไพบุลย์ ได้ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ของความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหมวดวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ พบว่ามีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง¹

อย่างไรก็ตามอาจสรุปผลการวิจัยได้ว่าพฤติกรรมสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่จะอยู่ในระดับใดนั้นขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของแต่ละงานวิจัย เนื้อหาของเรื่องที่สอนและวิธีการสอนของครู ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ควบคุมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยให้กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิชาภาษาไทยซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการสื่อความหมาย ให้อยู่ในระดับค่อนข้างสูงคือระดับ B - C เทียบเคียงกัน

ตัวแปรทางความแตกต่างระหว่างเพศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์นี้เท่าที่เคยมีการวิจัยกันมาพอสรุปผลได้ 3 พวก คือ.-

พวกที่ 1. พบว่าเพศหญิงมีคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงกว่าเพศชาย มีงานวิจัยเป็นจำนวนมากที่พบว่าเพศหญิงมีคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงกว่าเพศชาย ดังเช่นงานวิจัยของ

โอลีฟ (Olive) ซึ่งทำการศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับพฤติกรรมสร้างสรรค์ของนักเรียนวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ 9, 10, 11, และ 12 จำนวน 434 คน โดยควบคุมเขาวนปัญหาและระดับชั้นทางสังคม ใช้แบบสอบถามความคิดสร้างสรรค์ 7 ฉบับ ผลปรากฏว่านักเรียนหญิงในทุกระดับชั้นมีคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์โดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญ โอลีฟได้อภิปรายว่าเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่นำไปศึกษามีจำนวนค่อนข้างมากและมีหลายระดับชั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแทนของสังคม ดังนั้นผลการวิจัยดังกล่าวจึงสรุปอ้างอิงได้ว่าเพศหญิงมีพฤติกรรมสร้างสรรค์

¹พงษ์ชัย พัฒนผลไพบุลย์, "การคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3", หน้า 61-62.

สูงกว่าเพศชาย สำหรับประชากรวัยรุ่นที่มีระดับชั้นทางสังคมคล้ายคลึงกัน¹

คอสไมเออร์ และ ไวส์มา (Klausmeier and Wiersma) ทำการศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์ของนักเรียนชายและหญิงในระดับชั้น 5 และ 7 จำนวนชั้นละ 160 คน แบ่งเป็นระดับชั้นละ 3 กลุ่มตามระดับเชาวน์ปัญญา ทดสอบด้วยแบบสอบพฤติกรรมสร้างสรรค์ 7 ฉบับ แล้วแยกคะแนนทางด้านความคล่อง ความยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม พบว่าคะแนนความสามารถทางด้านความคิดคล่องและการคิดยืดหยุ่นของเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย ทั้ง 2 ระดับชั้น²

การที่คะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์ของหญิงสูงกว่าชายเช่นนี้ผู้วิจัยคิดว่าคงจะเนื่องมาจากเด็กหญิงมีความคล่องและขยันตอบมากกว่าเด็กชาย และอายุของนักเรียนที่โอลีฟ คอสไมเออร์และไวส์มานำมาศึกษาอยู่ในช่วงอายุที่เพศหญิงมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านมากกว่าเพศชาย ฉะนั้นโอกาสที่เพศหญิงจะทำคะแนนได้สูงกว่าเพศชายจึงมีมาก

พวกที่ 2 พบว่าเพศชายมีคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงกว่าเพศหญิง ดังเช่นงานวิจัยของ

ประสิทธิ์ บัวคลี่ ซึ่งได้ทำการศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพฯ ในสุราษฎร์ธานี และนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติ รวมทั้งสิ้น 416 คน ใช้แบบสอบพฤติกรรมสร้างสรรค์ของวอลแฉกและโคเคน จำนวน 4 ฉบับ ผลปรากฏว่าเฉพาะในกรุงเทพฯ นักเรียนชายมีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนนักเรียนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนักเรียนในโรงเรียนนานาชาตินั้นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน³ เหตุที่ผลการวิจัยของประสิทธิ์ปรากฏออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าแบบสอบที่ประสิทธิ์นำมาใช้เป็นแบบสอบชุดรูปภาพ ซึ่งเด็กชายมักจะมีความถนัดมากกว่าเด็กหญิง

¹Helen Olive, "A Note on Sex Different Adolescent Divergent Thinking," Journal of Psychology 82(June 1972): 39-42.

²Herbert Klausmier and W. Wiersma, "Relationship of Sex, Grade Level and Local to Performance of I.Q. Students on Divergent Thinking Tests," Journal of Educational Psychology 55 (April 1964): 114-119.

³ประสิทธิ์ บัวคลี่, "การศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวล ความเกรงใจ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนไทยในต่างจังหวัด, ในกรุงเทพฯ และนักเรียนนานาชาติ", หน้า 71.

ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างของประสิทธิ์เป็นเด็กในกรุงเทพฯซึ่งเด็กชายมีโอกาสเปิดหูเปิดตา ได้
ได้เห็นมากกว่าเด็กหญิง จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้พฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กชายสูงกว่า
เด็กหญิง

พทที่ 3 พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน เช่นงาน
วิจัยของ

โชติ เพชรชื่น ซึ่งได้ทำการศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศในด้านความคิดสร้างสรรค์
กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2513 จำนวน
300 คน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มนักเรียนที่เรียนวิชาครูและกลุ่มที่เรียนวิชาศิลป์ ใช้
แบบสอบถามของวอลแลคและโคเคนจำนวน 5 ฉบับ ผลปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรม
สร้างสรรค์ของนักเรียนชายและหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ¹

ปีแอร์ส แดเนียลส์ และ แควคเคนบush (Piers Daniels and Quackenbush)
ได้ศึกษาพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น โดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ด
พบว่าคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กชายและเด็กหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ...
ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัยอายุของนักเรียนที่นำมาศึกษาในแต่ละชั้นมีความแตกต่างกันน้อย
จึงอาจทำให้ไม่มีความแตกต่างกันในด้านความคิดสร้างสรรค์²

การที่พฤติกรรมสร้างสรรค์ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะ
เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่โชติและปีแอร์สกับเพื่อนนำมาศึกษามีวัยอายุใกล้เคียงกัน และ
กำลังอยู่ในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ชอบทำตามอย่างกัน โอกาสความสนใจความพอใจในวิธีการค้นคว้า
หาความรู้ อยู่ในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้เด็กชายและเด็กหญิงมีคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์
ไม่แตกต่างกัน

¹โชติ เพชรชื่น, "การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มนักเรียน
ที่เรียนวิชาชีวต่างกัน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร,
2514), หน้า 65.

²Ellen V. Piers, Jackqueline M. Daniels, and John F. Quackenbush, "The Identification of Creativity in Adolescents," in Human Development Reading in Research ed. Ira J. Gordon (Illinois: Scott Foresman and Cooperation, 1965), pp. 398-403.

เมื่อผลการวิจัยปรากฏออกมาในลักษณะที่ขัดแย้งกันเช่นนี้ แมคโคบี (Maccoby) จึงได้ทำการสำรวจผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเพศชายและเพศหญิง แมคโคบีสรุปผลจากการสำรวจไว้ว่า เป็นการยากที่จะให้คำตอบที่พอใจแก่คำถามที่ว่าเพศชายหรือเพศหญิงใครจะทำคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์ได้สูงกว่ากัน เพราะจากงานวิจัยบางเรื่องพบว่ามีความแตกต่างระหว่างเพศอย่างมีนัยสำคัญ แต่ก็ไม่ได้ แสดงค่าเฉลี่ยไว้และแม้จะแสดงไว้ก็มีปัญหาในเรื่องหน่วยในสเกลที่ใช้ นั่น นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับนิยามที่ใช้ในการวิจัยว่าเน้นในแง่ใด ถ้าเน้นทางด้านความสามารถในการวิเคราะห์หรือการแก้ปัญหาแล้วผลการวิจัยมักจะพบว่าเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงกว่าเพศหญิง ดังเช่นงานวิจัยของ Within et al. ซึ่งทำการศึกษามือปี ค.ศ. 1954 แต่ถ้างานวิจัยที่เน้นหนักทางด้านความคิดคล่องหรือความคิดยืดหยุ่นแล้ว ผลการวิจัยก็มักจะพบว่าเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูงกว่าเพศชายดังเช่นงานวิจัยของ Klausmeier and Wiersma และงานวิจัยของ Trembley¹ อย่างไรก็ตามข้อสรุปจากผลการสำรวจของแมคโคบี เป็นสิ่งที่น่าจะเป็นไปได้และผู้วิจัยก็มีความเห็นสอดคล้องกับข้อสรุปดังกล่าว

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีอายุไล่เลี่ยกัน โดยเฉลี่ยมีอายุ 15 ปี 9 เดือน และเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนสหศึกษาแห่งเดียวกัน ประกอบกับแบบสอบถามนำมาให้ผู้วิจัยได้พยายามเลือกแบบสอบถามที่จะไม่ก่อให้เกิดอคติต่อเพศใดในเรื่องความถนัดพิเศษ ดังนั้นผลการวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของเพศชายและเพศหญิงในครั้งนี้จึงไม่น่าจะมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในส่วนที่เกี่ยวกับเพศไว้ว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงโดยทั่วไปมีพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายไม่แตกต่างกัน

¹ Eleanor E. Maccoby, The Development of Sex Differences (California: Stanford University Press, 1966), p. 27.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาผลของสภาพการณ์แข่งขันต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงและต่ำ โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของนักเรียนในสภาพการณ์แข่งขันกลุ่ม แข่งขันเดี่ยว และไม่แข่งขัน 2) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงและต่ำในแต่ละสภาพการณ์ข้างตน และ 3) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง

สมมติฐานการวิจัย

1. ในสภาพการณ์แข่งขันกลุ่ม แข่งขันเดี่ยว และไม่แข่งขัน นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงหรือต่ำจะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายต่างกัน
2. นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงและไมตรีสัมพันธ์ต่ำในสภาพการณ์แข่งขันกลุ่มจะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายต่างกัน
3. นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูงและไมตรีสัมพันธ์ต่ำในสภาพการณ์แข่งขันเดี่ยวจะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายต่างกัน
4. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงโดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายไม่แตกต่างกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายในการศึกษานี้ถือว่าเป็นความสามารถในการคิดอย่างหนึ่งของบุคคล ซึ่งสามารถวัดออกมาเป็นปริมาณหรือคุณภาพที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล

* 2. ปริมาณหรือคุณภาพของพฤติกรรมสร้างสรรค์สามารถอธิบายได้โดยอาศัยเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นไปตามหลักไอโซมอร์ฟิซึม (Isomorphism)¹ นั่นคือการวิจัย

¹J.P. Guilford, Psychometric Methods (New York: McGraw-Hill Book Co., 1954), pp. 6-7.

สามารถนำวิธีทางสถิติมาใช้วิเคราะห์ได้

3. คำตอบที่ได้จากการทำแบบสอบไมตรีสัมพันธ์ และแบบสอบพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นถือว่าแต่ละคนได้ตอบตรงตามความเป็นจริงและใช้ความคิดอย่างเต็มความสามารถ

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียนชายและหญิงในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสิงห์บุรี จำนวน 144 คน คัดเลือกมาจากนักเรียน 760 คน โดยคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายจากการทดสอบก่อน (Pre test) ด้วยแบบสอบความคิดสร้างสรรค์ชุด DMR ตามแนวคิดของกิลฟอร์ด ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ.-

ก. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1. สภาพการณ์ คือสภาพการณ์แข่งขันกลุ่ม แข่งขันเดี่ยว และสภาพการณ์ไม่แข่งขัน
 2. บุคลิกภาพ คือบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์สูง และบุคลิกภาพแบบไมตรีสัมพันธ์ต่ำ
 3. เพศ
- ข. ตัวแปรตาม คือคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมาย
- ค. ตัวแปรควบคุม คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคะแนนพฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมายจากการทดสอบก่อน

คำจำกัดความของการวิจัย

✓ 1. พฤติกรรมสร้างสรรค์ หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการคิดคล่อง (Fluency) ความสามารถในการคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความสามารถในการคิดริเริ่ม (Originality)

ความสามารถในการคิดคล่อง หมายถึงความสามารถที่จะตอบคำถามหรือแก้ปัญหาให้ได้มากที่สุดในเวลาที่กำหนดให้

ความสามารถในการคิดยืดหยุ่น หมายถึงความสามารถที่จะคิดคำตอบหรือ
แก้ปัญหาได้หลายแนวทาง

ความสามารถในการคิดริเริ่ม หมายถึงความคิดที่แปลกใหม่ไม่คล้ายกับความ
คิดของผู้ใดในกลุ่ม โดยถือเกณฑ์ว่าคำตอบที่ซ้ำกับของผู้อื่นไม่เกิน 20 % ของคำตอบทั้งหมด
จัดเป็นคำตอบที่มีความคิดริเริ่ม

พฤติกรรมสร้างสรรค์เชิงความหมาย หมายถึงพฤติกรรมสร้างสรรค์ซึ่งแสดงออก
ในรูปของภาษาหรือข้อเขียนที่สื่อความหมาย สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบพฤติกรรมสร้างสรรค์
เชิงความหมาย

2. สภาพการณ์แข่งขัน หมายถึงสภาพการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดง
พฤติกรรมที่มุ่งบรรลุถึงการได้ผลประโยชน์ของตนแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์
ของผู้อื่น แบ่งออกเป็น

สภาพการณ์แข่งขันกลุ่ม หมายถึงสภาพการณ์ที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่างกลุ่ม
โดยนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มเดียวกันมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนสูงสุด
กลุ่มนั้นจะชนะและเป็นกลุ่มที่ไ้รับรางวัล

สภาพการณ์แข่งขันเดี่ยว หมายถึงสภาพการณ์ที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่าง
บุคคลในกลุ่มเดียวกัน ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดจะเป็นผู้ชนะและไ้รับรางวัลแต่ผู้เดียว

3. สภาพการณ์ไม่แข่งขัน หมายถึงสภาพการณ์ที่จัดขึ้นโดยไม่มีลักษณะของ
สภาพการณ์แข่งขันดังกล่าว

4. บุคลิกภาพแบบไม่ตรีสัมพันธ์ หมายถึงบุคลิกภาพที่แสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
โอบอ้อมอารี เสียสละ มีความเกรงใจ มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง
ชอบทำตามอย่าง ไม่เน้นการทำงาน ไม่ชอบการแข่งขัน¹

บุคลิกภาพแบบไม่ตรีสัมพันธ์สูง หมายถึงบุคลิกภาพที่มีลักษณะไม่ตรีสัมพันธ์ใน
ระดับ 27 % สูง ตามที่วัดจากแบบสอบบุคลิกภาพแบบไม่ตรีสัมพันธ์

¹วิริยบุท วิเชียร โชติ, "การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการศึกษากับการพัฒนาการเกษตรในประเทศไทย," ใน นิตยสาร 16, หน้า 121-129.

บุคลิกภาพแบบ ไมตรีสัมพันธ์ต่ำ หมายถึงบุคลิกภาพที่มีลักษณะ ไมตรีสัมพันธ์ใน
ระดับ 27 % ต่ำ ตามที่วัดจากแบบสอบ ไมตรีสัมพันธ์

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ประโยชน์ในทางวิชาการ เป็นประโยชน์ต่อวิชาจิตวิทยาและวิธีการสอน
อย่างมาก คือเป็นการเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีผลต่อพฤติกรรม
สร้างสรรค์เชิงความหมาย การเข้าใจองค์ประกอบของพฤติกรรมจะช่วยให้สามารถพยากรณ์
และส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมสร้างสรรค์

2. ประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ สามารถนำความรู้จากผลการวิจัยไปใช้ในการ
ปรับปรุงระบบของงานและสภาพการณ์ทำงานในวงการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษานักที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาของประเทศ เช่นครู
อาจารย์สามารถนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม พัฒนาและปรับปรุงการเรียน
การสอน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่ง
ในที่สุดจะส่งผลไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้ายิ่งขึ้น

3. เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยทางค่านี้อีกต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย